چهارشنبه ۲ آبان ۱۴۰۳
شماره ۴۲۶۰
FARHIKHTEGANDAILY.COM
FARHIKHTEGANONLINE

انیمیشن سینمایی «ببعی قهرمان» روزی یک میلیارد می‌فروشد، سینمای ایران فرمول تجاری‌سازی را فراموش نکرده است

در مسیر کلاه قرمزی؟

محمدسجاد حمیدیه
خبرنگار

«ببعی» یکی از مهم‌ترین شخصیت‌های خلق شده در تاریخ انیمیشن‌سازی ایران است. خلق کاراکتر «ببعی» به سال ۱۳۹۷ بازمی‌گردد. محمدمهدی مشکوری به‌عنوان تهیه‌کننده و حسین صفارزادگان در جایگاه کارگردان، مجموعه انیمیشنی خلق کردند که به سرعت به پربیننده‌ترین انیمیشن شبکه پویا تبدیل شد. «ببعی» انیمیشنی ۱۰ دقیقه‌ای است که در هر قسمت با یک داستان ساده، سعی می‌کند نکته‌ای به مخاطبان خردسالش آموزش دهد. داستان‌های ساده که مخاطب را به‌راحتی همراه خود می‌کند، چهره‌پردازی جذاب، فضای فانتزی دوست‌داشتنی و حتی آهنگ تیتراژ زیبایش که کودکان به‌سرعت آن را حفظ می‌کنند، همگی موجب شده‌اند یکی از موفق‌ترین و بهترین مجموعه انیمیشن‌های ایرانی شکل بگیرد.

این موفقیت، تیم سازندگان را تشویق کرد تا با استفاده از این کاراکترها، یک اثر سینمایی تولید کنند. چنین تصمیمی حکم یک تیغ دو لبه را دارد؛ از طرفی به دلیل محبوبیت مجموعه تلویزیونی امید زیادی به فروش بالای انیمیشن سینمایی می‌رود؛ از طرف دیگر اگر سازندگان نتوانند انتظار بالای بینندگان خود را برآورده کنند و اثری حداقل در سطح مجموعه تلویزیونی به آنها ارائه دهند، خطر شکست تجاری به شدت پروژه را تهدید می‌کند.

انیمیشن سینمایی «ببعی قهرمان»، در نگاه اول ناامیدکننده به نظر می‌رسد. از همان پوستر مشخص است که فضای انیمیشن سینمایی نسبت به مجموعه تلویزیونی کاملاً متفاوت است. چهره معصوم و بانمک ببعی، به یک چهره شر و شور و البته بزرگسال‌تر تغییر کرده است. دیگر کاراکترهای موجود در پوستر نیز کاملاً برای مخاطبان قدیمی انیمیشن جدیدند، حتی شاید کاراکتر «ببعو» اصلاً با یک نگاه شناخته نشود. دیگر وسایل موجود در پوستر هم حکایت از تغییر کامل فضای انیمیشن دارند. چنین تغییرات گسترده‌ای بار سنگینی روی دوش سازندگان قرار می‌دهد؛ گویی آنها درحال خلق اثری کاملاً جدیدند و تنها چیزی که از مجموعه تلویزیونی گرفته‌اند، اسم آن است. با شروع انیمیشن این جمله کاملاً تأیید می‌شود. تقریباً هیچ شباهتی به غیر از اسم و البته گوسفند بودن کاراکتر اصلی، بین دو انیمیشن وجود ندارد. در اینجا دیگر بیننده باید خود را برای تماشای اثری کاملاً جدید آماده کند. اولین چیزی که در چنین موقعیتی به ذهن می‌رسد آن است که سازندگان صرفاً خواسته‌اند با قرض گرفتن از محصول موفق سابق‌شان، فروش انیمیشن جدیدشان را بالا ببرند.

اما درواقعیت «ببعی قهرمان» به آن ناامیدکنندگی که در ابتدا به نظر می‌رسد نیست. اثر توانسته جهان مستقل خود را بسازد و داستانی نسبتاً جذاب را روایت کند. لحن انیمیشن به دقت انتخاب شده و می‌تواند با مخاطب خردسال ارتباط خوبی برقرار کند، همچنین استفاده از آوازها بسیار درست انجام گرفته و جذابیت کار را بالا می‌برد. شوخی‌ها هم به اندازه‌اند و نمک خوبی به کار داده‌اند. «ببعی قهرمان» فیلمنامه قابل قبولی نیز دارد. داستان خوب شروع می‌شود و عناصر اصلی آن مثل رؤیای پرواز و رقابت بین ببعی و خانم بوقلمون شکل می‌گیرند. نقطه عطف داستان که دعوت ببعی به مدرسه خانم بوقلمون است، یکی از بهترین قسمت‌های فیلم است. با توجه به کاراکتری که پیش از این، از خانم بوقلمون ساخته شده است، تعلیق خوبی با این دعوت خلق می‌شود. این تعلیق به خوبی در پرده دوم، داستان را همراهی می‌کند و به تقابل ببعی و بوقلمون تنش خوبی می‌بخشد. پرده دوم شاید بهترین بخش از فیلمنامه باشد که با اتفاقاتی پرکشش، تقابل قهرمان و ضدقهرمان داستان را جلو می‌برد. اما ضعیف‌ترین بخش فیلمنامه پرده سوم آن است. از فیلمنامه‌ای که توانست در ابتدا ما را با تعلیق همراه داستان کند، انتظار نمی‌رود تا این حد در انتهای قصه به غافلگیری متوسل شود. ظاهر شدن ناگهانی پدر با اختراع جدیدش که تا الان اصلاً به آن اشاره‌ای نشده، بدجور توی ذوق می‌زند. ضعف در شخصیت‌پردازی پدر به‌عنوان یکی از شخصیت‌های مهم داستان، از ضعف‌های جدی فیلمنامه است.

به‌طورکلی مسئله شخصیت‌پردازی در انیمیشن جای زیادی برای بهتر شدن داشته است. ما از یک انیمیشن خردسال انتظار خلق حداقل یک شخصیت، به‌عنوان شخصیت محوری و همچنین چند تیپ داریم. شخصیت محوری انیمیشن که خود ببعی است، به خوبی پرداخت شده است. اما به غیر از خود ببعی، ضعف جدی در پرداخت به دیگران وجود دارد. خانواده ببعی بسیار ضعیف پرداخت شده‌اند. مادر که در مجموعه تلویزیونی نقش محوری دارد، تقریباً از داستان حذف شده است. او حتی در جشن پایان فیلم نیز در کنار گروه حضور ندارد. ببعو یک تیپ پیش پاافتاده لوس دارد که حتی منطق همان تیپ هم بارها در طول اثر زیر پا گذاشته می‌شود. پدر هم آنقدر ضعیف پرداخت شده است که مخاطب نمی‌تواند به درک حسی درستی از او برسد. گروه دوستان ببعی، به غیر از یکی دو نفر، هیچ تعینی ندارند و با یکدیگر فرقی نمی‌کنند.

خانم بوقلمون نیز به‌عنوان یک ضدقهرمان تیپ درستی دارد، اما تلاش فیلم‌ساز برای عمق دادن به کاراکتر او تلاشی ناموفق است.

«ببعی قهرمان» مجموعاً انیمیشن قابل قبولی است که تا حد خوبی انتظار مخاطبانش را برآورده می‌کند. همچنین از دید اقتصادی به نظر می‌رسد با پروژه‌ای کاملاً موفق مواجهیم. این موفقیت صرفاً به فروش انیمیشن وابسته نیست. درکنار فروش بالای اثر در هفته‌های اول اکران، تیم پشتیبان انیمیشن توانسته‌اند به خوبی از محصولات جانبی درآمدکسب کنند. آنها ابتدا با تولید انیمیشن تلویزیونی، سپس با ساخت اثر سینمایی، همزمان ارائه عروسک ببعی برای حضور در برنامه‌های شبکه پویا و برگزاری ایونت‌های زنده با حضور این عروسک، شخصیت ببعی را در ذهن مخاطب خردسال و کودک تثبیت کنند و محبوبیت آن را گسترش دهند. این برنامه‌ریزی درست می‌تواند الگوی مناسبی برای دیگر هنرمندان و برنامه‌سازان رده سنی کودک باشد. با چنین سرمایه‌گذاری‌هایی می‌توان امید داشت انیمیشن‌سازی ایران کم‌کم به یک صنعت تبدیل شود که با درآمدسازی استاندارد، بتواند بدون نیاز مستقیم به کمک دولتی نه‌تنها خرج خود را تأمین کند، بلکه پیشرفتی روزافزون را برای خود به ارمغان آورد.

خلاقیتش را بیشتر کنید

سعید نیکورزم
خبرنگار

انیمیشن ببعی قهرمان طرح کلی خوب و پرکششی دارد. قهرمان اصلی کنشگر است و اوست که داستان را به پیش می‌راند. دربرابر او آنتاگونیست (ضدقهرمان) قرار دارد که خانم بوقلمون است، اما متأسفانه او دیر وارد ماجرا می‌شود و بهانه ورود او به جریان داستان از منظر منطق دراماتیک ضعیف است. مخاطب می‌پرسد چه شد که ناگهان خانم بوقلمون به روستا آمد و تصمیم گرفت ببعی و دوستانش را به مدرسه خلبانی خود ببرد؟ اصلاً چرا نامه باید تصادفاً به دست او برسد؟ همچنین جزئیات فیلمنامه خالی از اشکال نیست. به‌طورکلی منطق روایی داستان گاه و بیگاه لنگ می‌زند و حوادث داستان برآمده از قاعده احتمال و ضرورت نیستند، بلکه دل‌بخواهی و تصادفی عارض می‌شوند. از سوی دیگر داستان از جایی به بعد کشش اولیه را ندارد و نمی‌تواند مخاطب داستان را که کودکان و نوجوانانند با خود همراه کند. نکته مثبت انیمیشن ببعی قهرمان کیفیت بالای فنی این انیمیشن است. از این منظر این انیمیشن ازنظر گرافیک و مدل‌سازی چیزی از یک انیمیشن آمریکایی کم ندارد. به خصوص اینکه این انیمیشن در سبک سه‌بعدی ساخته شده و اهل فن می‌دانند که رسیدن به چنین کیفیت استانداردی در صنعت انیمیشن تا چه حد دشوار است. بااین حال متأسفانه عنصر خلاقیت در ساخت مدل‌ها کمی عقب‌تر از تکنیک است. از این نظر سازندگان تلاش کردند تا از فضاها و اتمسفر انیمیشن‌های خارجی الگوبرداری کنند. چنانکه وقتی ببعی قهرمان آغاز می‌شود، مخاطب اصلاً فکر نمی‌کند که در ایران است و گمان می‌کند که مشغول تماشای یک انیمیشن خارجی است. به نظر می‌رسد فقدان عناصر بومی در این انیمیشن یکی از نقدهایی است که می‌توان بدان وارد دانست. دیگر نکته عدم توجه انیماتورها به هویت شخصیت‌هاست، به‌عنوان مثال مخاطب به سختی می‌تواند تشخیص دهد که قهرمان فیلم یک ببعی است، چون او جز دو گوش هیچ چیز دیگری ندارد که دلالت بر این امر داشته باشد. در مورد کاراکترهای دیگر نیز به همین شکل است. چنانکه به سختی می‌توان تشخیص داد شخصیت پلیس و بچه‌هایش در داستان خوکند یا گاو. به نظر می‌رسد سازندگان باید از نشانه‌ها و عناصر بیشتری برای القای هویت آنها استفاده می‌کردند. نقد دیگری که از منظر فنی می‌توان به فیلم وارد کرد، صداگذاری است. متأسفانه کیفیت برخی صداها و آوازها در فیلم آنقدر بد است که حتی گوش را می‌آزارد.

ببعی قهرمان از منظر تماتیک دارای یک محتوای انگیزشی است. از این منظر ببعی قهرمان می‌خواهد به بچه‌ها بگوید از رویاهای خود دست نشویید و برای به دست آوردن آنها بیشترین تلاش خود را به خرج دهید، بنابراین از منظر تماتیک نیز فیلم ببعی قهرمان به مضامین و پیام‌های انیمیشن‌های آمریکایی نزدیک می‌شود که در آنها الگوی موفقیت، پشتکار و نتیجه‌گرایی حرف اول را می‌زند. البته چنین مضامینی فی‌نفسه بد نیستند، اما می‌شود در این موارد هم دست به انتخاب‌های خلاقانه‌تری زد.

ببعی قهرمان؟

شروین فضلعلی‌زاده
خبرنگار

سینمای انیمیشن ایران مدتی است که جان گرفته و شاهد تولید و اکران سراسری آثار جدید و متفاوتی از استودیوهای مختلف طی سال‌های اخیر بوده‌ایم. جدیدترین این آثار انیمیشن سینمایی «ببعی قهرمان» است. این اثر برخلاف تمام آثار انیمیشنی که تاکنون اکران شده‌اند براساس سریال انیمیشن کودکانه «ببعی و ببعو» که سال‌ها از شبکه پویا برای مخاطبان سنین خردسال پخش می‌شد، طراحی و تولید شده و هدف تولیدکنندگان این اثر، استفاده از شناخت کودکان از این شخصیت و در نتیجه استقبال مناسب از آن بوده که با توجه به میزان فروش این اثر در مقایسه با آثار پیشین خود، حرکتی درست و برنامه‌ریزی هوشمندانه‌ای به نظر می‌رسد.

انیمیشن «ببعی قهرمان» به‌عنوان یک اثر خوشرنگ و لعاب و موزیکال موفق شده نظر مخاطبان کودک را به خود جلب نماید و به نظر، آنها راضی از سالن‌های سینما خارج می‌شوند. هرچند حمایت‌های تلویزیون از این اثر و تبلیغ آن در این رسانه نیز تأثیر زیادی روی این استقبال داشته است. اما با وجود اینکه این انیمیشن به نظر بر پایه سریال تلویزیونی آن تولید شده، ما شاهد کمترین میزان شباهت این دو اثر به یکدیگریم. حتی با در نظر گرفتن این موضوع که سریال تلویزیون «ببعی و ببعو» در قالب انیمیشن کات-اوت دوبعدی و انیمیشن سینمایی ببعی قهرمان انیمیشنی سه‌بعدی هستند، ولی باز هم تغییرات به‌شدت محسوس است. درواقع این اختلاف به حدی است که به نظر می‌رسد اسم انیمیشن ببعی قهرمان به‌نوعی تنها استفاده از نام این شخصیت برای جلب نظر مخاطبان و خانواده‌ها برای تماشای آن در سینما بوده و هیچ سنخیتی با شخصیت آن در سریال ندارد. تغییر شخصیت‌ها و رفتار آنها باعث می‌شود کودکانی که به عشق دیدن کاراکترهای محبوب تلویزیونی خود به سینما می‌روند، با تعدادی کاراکتر غریبه مواجه شوند. اگر هدف تولید یک ادامه سینمایی برای سریال تلویزیونی بوده، قطعا این میزان تغییر در شخصیت‌پردازی لازم نبود.

شاید برخی بر این نظر باشند که تغییرات نسخه سه‌بعدی و سینمایی نیاز داستان سینمایی ما برای حضور در این مدیوم است و باید برای ایجاد و حفظ روند داستان، شخصیت‌های جدید و متفاوتی خلق کرد که این موضوع کاملا درست و پذیرفتنی است اما دلیلی بر تغییر دادن تعریف و ظاهر شخصیت‌های اصلی وجود ندارد. به‌عنوان مثال پدر خانواده از یک شخصیت دانا و صبور، ناگهان به یک مخترع تا حدی خرابکار ولی باهوش تبدیل شده که در کودکی مانند ببعی بسیار پرسشگر و کنجکاو بوده و عاشق دانستن بیشتر است. یا ببعو ناگهان تبدیل به یک خواهر باجگیر و گاهی مزاحم شده است که مدام ببعی را با «خبر دادن به مادر» تهدید می‌کند!

مثال ملموس این اتفاق سری انیمیشن مشهور ژاپنی «دورائه‌مون» اثر «فوجیکو فوجیو» است. انیمیشنی که از سال ۱۹۷۳ تاکنون در حال تولید و پخش بوده و به جایگاهی دست یافته که شخصیت اصلی داستان یعنی «دورائه‌مون» تبدیل به سفیر فرهنگی ژاپن شده است. اما با وجود اینکه این اثر نسخه سینمایی و بلند نیز دارد، تفاوتی میان طراحی و ساختار ارتباطی شخصیت‌ها نمی‌بینیم و همین موضوع باعث شده تا طرفداران آن همچنان این سریال را دنبال کنند. سوال اینجاست آیا تولیدکنندگان سریال ببعی برنامه‌ای برای ادامه این سریال دارند؟ اگر تصمیم به تولید ادامه آن دارند چطور این تغییرات را اعمال خواهند کرد؟ از سوی دیگر در بخش داستان نیز با یک معضل بزرگ و اساسی مواجهیم. ممکن است موسیقی و ترانه‌های اثر بتواند تا حدی مخاطب را با خود همراه کند اما شباهت‌های بسیار زیاد این انیمیشن با انیمیشن سینمای «هواپیماها» اثر استودیو پیکسار را نمی‌توان کتمان کرد. مسابقه پرواز، رقیب خرابکار و حتی حلقه قهرمانی پایانی در کنار مربی و معلمی که آنچه نشان می‌دهد نیست، همه و همه عینا در انیمیشن هواپیما دیده می‌شود. هرچند نمی‌توان از حضور زیرپوستی انیمیشن «ابری با احتمال بارش کوفته قلقلی» در سکانس خرابکاری ناخواسته ببعی و حضور پلیسی که تلاش دارد از شیطنت‌های او جلوگیری کند، چشم‌پوشی کرد.

اما با همه این اوصاف، این انیمیشن نشان داده با هدف‌گذاری و انتخاب محتوای مناسب برای مخاطبان اصلی یعنی کودکان و خانواده‌ها، هنوز هم می‌توان آنها را برای دیدن یک اثر «سرگرم‌کننده» به سینماها آورد. سنتی که با انیمیشن سینمایی «پسر دلفینی» آغاز شده و با «لوپتو» و «بچه زرنگ» و «مسافری از گانورا» و امروز با «ببعی قهرمان» ادامه پیدا کرده است.

۲ تا چشم ۲ تا گوش

امیرمحمد بهامیر
خبرنگار

شخصیت ببعی نسخه بومی‌سازی شده شخصیت هلوکیتی است. کاراکتر بامزه ژاپنی که در غرب و شرق، طرفداران خردسال و کودک بسیاری دارد. البته این شخصیت در ایران آنچنان شناخته‌شده نیست. زیرا با اقدام به‌موقع طراحان شخصیت ببعی، سعی شد این کاراکتر جایگزین نمونه‌های خارجی شود. اتفاقی که باعث شده تا تمام خردسالان و کودکانی که تلویزیون می‌بینند، طرفدار پروپاقرص ببعی باشند. تجربه موفق ببعی در تلویزیون نشان داده می‌توان با تولید شخصیت بومی، مخاطب را راضی نگه داشت. مخاطبی که احتمالا با حضور در سینماها، این شخصیت را در روند سیر تکمیل چرخه محصولات فرهنگی کمک کند. اما فارغ از شخصیت ببعی، انیمیشن «ببعی قهرمان» حاوی نکات قابل توجهی است. نکته اول انتخاب ژانر درست اثر است.

مخاطب کاراکتر ببعی خردسالان و کودکانند. پس لازم است ذائقه این رده‌سنی در مباحث فنی اثر رعایت شود؛ ازجمله فضاسازی شاد، استفاده از موسیقی و شعر، خلق کاراکترهای بامزه و موقعیت‌های کمدی. انیمیشن ببعی قهرمان توانسته با رعایت این نکات، اثری را تولید کند که رده‌سنی خردسال و کودک را به سینماها بکشاند. پس تا به اینجا می‌توان گفت تولیدکنندگان اثر توانسته‌اند به یکی از اهداف خود برسند اما چند نکته در انیمیشن ببعی قهرمان وجود دارد که به لحاظ محتوایی و داستانی می‌توانست سطح فعلی این اثر را بالاتر ببرد. مضمون اصلی داستان برای کودکان، تلاش در راستای رسیدن به آرزوها و اهدافی است که دارند. همچون ببعی که می‌خواهد علی‌رغم محیط و شرایط زندگی‌اش، خلبان شود و برای رسیدن به آن تلاش می‌کند. ببعی در آرزوی پرواز است و دوستانش را نیز در این آرزو با خود همراه می‌کند. آرزویی که در نگاه اول خوب است اما کاربرد آن چیست؟ ترسیم آرزو برای این رده‌سنی خوب است اما باید بدانیم که این آرزو باید در راستای اهداف بزرگ‌تری خلق شود. به‌طور مثال با خلبان شدن ببعی مشکلات دهکده حل شود. اتفاقی که متأسفانه در انیمیشن به آن پرداخته نشده است.

البته مشکل اثر نه کاربردی بودن آرزوها، بلکه در خود پرداختن به آرزو است. دلیل این پرداخت را نیز باید در ایراد اصلی انیمیشن ببعی قهرمان جست‌وجو کرد. اثر ببعی برای رده‌سنی خردسال و کودک است. خصوصیت این رده‌سنی یا بهتر بگوییم دغدغه‌ها و نیازهایی که دارند پیرامون داشتن آرزو یا هدف نیست. این رده‌سنی در حال کسب مهارت و تجربه‌اند. تجربه‌هایی که عموما در حیطه خانواده و والدین میسر می‌شود. زیرا در این رده‌سنی خانواده و پدر و مادر، جهان کودک را تشکیل می‌دهند. به همین دلیل است که سازندگان آثار خردسال و کودک در تمامی محورهای داستانی که شکل می‌دهند، خانواده و حضورش را در جایگاه ویژه‌ای قرار می‌دهند. سریال تلویزیونی ببعی نیز چنین خصوصیتی را در خود دارد. شخصیت ببعی همواره در کنار خانواده است و مشکلات خود را نیز که عموما حول‌وحوش کسب تجربه است در این بستر حل می‌کند. زیرا مفاهیمی همچون استقلال یافتن، جدا شدن از خانواده و پیوستن به دوستان در این رده‌سنی نامفهوم است. اما انیمیشن ببعی قهرمان برای داستان‌پردازی خود نه‌تنها حضور خانواده را از بین برده بلکه دست روی خصوصیات رده‌سنی نوجوان ازجمله استقلال هویتی، ماجراجویی دور از خانواده، حضور در جمع دوستان و رفتن به دنبال آرزوها گذاشته است.

اشتباه مهلک تولیدکنندگان نیز در همین جا رخ می‌دهد؛ استفاده از المان‌های بصری برای رده‌سنی خردسال و کودک ولی تعریف داستانی با مفاهیمی مختص به رده‌سنی نوجوان. این اتفاق باعث می‌شود عموم مخاطبان که خردسال و کودکند و برای تماشای این اثر به سینماها می‌آیند، عملا چیزی از داستان نفهمند. گویی تنها جذابیت‌های بصری و پیشینه شخصیت ببعی در تلویزیون بوده که آنها را جذب کرده است. از سمت دیگر مخاطبان نوجوان به علت فضای کودکانه‌ای که اثر دارد، به سراغ تماشای آن نروند. این تضاد و سردرگمی در فرم و محتوا به احتمال بسیار زیاد بزرگ‌ترین مشکل ببعی قهرمان خواهد بود. مشکلی که امیدواریم در سریال ببعی قهرمان که قرار است بعد از اکران سینمایی آن شروع به پخش شود، اصلاح گردد.

هرچند لازم است این نکته را یادآوری کنیم که انیمیشن ببعی قهرمان قطعا در گیشه فروش خوبی خواهد داشت اما این فروش تنها به دلیل جذابیت‌های بصری و حضور کاراکتر شناخته شده ببعی است. اگر این دو عامل در کنار حمایت‌های بسیار زیاد تمامی نهادهای فرهنگی و رسانه‌ای از این اثر نبود، شاید در موفقیت این اثر تردیدهایی پیش می‌آمد. در انتها با تمام نکاتی که ذکر شد، پیشنهاد می‌شود والدین حتما این انیمیشن را به همراه فرزندان خود تماشا کنند. زیرا این استقبال باعث می‌شود در آینده شاهد تولید آثار بیشتری در سینمای کودک باشیم.